

Већу Интердисциплинарних докторских студија
Универзитета уметности у Београду
Косанчићев венац 29
11000 Београд

ИЗВЕШТАЈ

Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта

„CYBERNETTE - перформативни сусрет човека и вештачке интелигенције од технофобије до трансхуманизма“

кандидаткиње
Милијане Комад

Веће интердисциплинарних докторских студија Универзитета уметности у Београду, на седници одржаној 10. септембра 2020. године, донело је одлуку о образовању Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта **„CYBERNETTE - перформативни сусрет човека и вештачке интелигенције од технофобије до трансхуманизма“** Милијане Комад, студенткиње докторског студијског програма Дигитална уметност Интердисциплинарних студија Универзитета уметности у Београду.

На основу увида у реализован уметнички део пројекта и поднети писани материјал, комисија у саставу:

др ум. Иван Правдић, редовни професор Академије уметности у Новом Саду,

др ум. Зоран Тодоровић, ванредни професор ФЛУ,

др ум. Светлана Волиц, доцент ФЛУ,

др Оливер Тошковић, доцент Филозофског факултета Универзитета у Београду,

и др ум. Александра Јованић, доцент ФЛУ, ментор

закључила је да кандидаткиња може да приступи одбрани докторског уметничког пројекта.

Биографија кандидаткиње

Миљана Комад рођена је у Мостару 1978. године. Основну школу похађала је у Мостару, Требињу, Подгорици и Београду. Гимназију друштвено-језички смер завршава у Београду. Студирала је Математички факултет и Филозофски факултет где је завршила и мастер студије, на катедри за филозофију. Својим мастер радом, Теорија културе Жана Бодријара, спаја знања стечена из информатике и филозофије и уједно започиње са идејом о симулацији коју заокружује овим докторско-уметничким радом.

Већ двадесет и три године професионално се бави (UI/UX) дизајном за апликације и сајтове, 3D анимацијом и специјалним ефектима за рекламне кампање. Пионир је и иноватор на пољу IT технологија код нас и шире. Редовно учествује на хакатонима где је постигла изузетне резултате, кроз многобројне победе, чији су резултати међународно признати а пројекти који су победили су реализовани од стране најбитнијих домаћих и страних компанија. Често држи предавања и радионице а сви њени пројекти су у оквиру области науке и уметности. Комерцијалне дизајнерске ангажмане имала је са компанијама као што су Nokia, Microsoft, Michelin, Nikon, AVG, Toyota, Audi, апликације за УН, итд. У оквиру професионалних комерцијалних ангажмана је излагала пројекте у Америчком културном центру и у Уметничком павиљону “Цвијета Зузорић”. Од уметничких изложби, излагала је у Студентском Културном Центру, Галерији Коларац, Музеју примењене уметности у Београду и другима. Од иностраних изложби излагала је на XXI Бијеналу дизајна у Милану и у Музеју за архитектонске делатности у Љубљани.

Детаљна анализа докторског уметничког пројекта

Уметнички докторски пројекат „CYBERNETTE - перформативни сусрет човека и вештачке интелигенције од технофобије до трансхуманизма“ представља уметничко и теоријско истраживање односа човека и машине кроз три теме:

- технофобију (или шире емотивни однос појединца према технологији),
- креативни и генеративни продукт вештачке интелигенције (ВИ) и машинског учења и
- трансхуманизам, као синергија два актера уз преиспитивање препуштања контроле вештачкој интелигенцији.

Милијана Комад је кроз свој рад представила једну могућу репрезентацију замене места између људи и машина- односно могућност да машине креирају уметност управљањем и контролисањем објеката и људи.

Сам назив рада, који је настао као спој енглеске речи *cyber* (од *cybernetics* – кибернетика - део науке о општим законитостима процеса управљања, регулисања, добијања, похрањивања, конверзије и преноса информација у системима независно од њихове природе) и француске речи *marionette* (лутка са покретним удовима које луткар помера концима), сугерише симулацију кроз коју човек губи идентитет и постаје „све оно што му машина каже“, лутка, киборг, марионета, односно описује процес кроз који настаје *Cybernetta*.

Практични део пројекта

Кроз уметнички перформанс *Cybernetta* откривамо како изгледа када људи и машине замене стране, односно кад машине преузму контролу над људским покретима. Циљ перформанса је да уруши границе између посматрача и рада те да се синергијом технологије и актера, који се препушта вештачкој интелигенцији, изведе уметнички рад. У форми репетитивног перформанса Милијана Комад истражује питања страха, доминације и препуштања, али уједно и наглашава реалност у којој већ живимо – интеграција људи и машина. Технологија је постала суплемент без кога не можемо, она је наш производ, али нас истовремено и обликује, служи – машине нас одмењују у многим пословима, а ми „улазимо дубоко у инертност духа и тела“ - како примећује ауторка.

Предмет рада је и путовање у сусрет алгоритамској симулацији човекових покрета, креирање игре и девалвације тела у том процесу. Такође, предмет анализе су понашање и релација човека на губитак контроле током самог перформанса. Изузетно је важан појам тела и његове материјализације, као и сам феномен тела у смислу његове комерцијализације. Циљ је био креирање оригиналног уметничког дела иступањем из стандардне уметничке матрице кроз нови филозофски, социјални и научни приступ.

Приликом израде софтверског дела овог рада састављена је база података тј. покрета удова који симулирају људске покрете. Кроз перформанс машина, софтвер, алгоритам и ВИ постају надоградња особе у симулатору, њен мозак, кичма, нервни систем, и на крају у потпуности његова алтернатива.

Перформанс се изводи у симулатору, који чине позорница димензија 4x4 метра са металном конструкцијом висине 4 метра, која носи електромоторе чија је функција покретања сајли. Сајле су везане за руке и ноге перформера. Електромотори су повезани са рачунаром, на којем је програм који контролише кретање мотора, а самим тим и перформера. Програм на рачунару покреће цео систем и креира нове комбинације покрета, учи на грешкама и сваки пут нуди нову комбинацију покрета која ће бити изведена. Током перформанса учесник се свесно препушта и опуштено виси као марионета.

Писани део пројекта

Писани део пројекта чине методолошка и теоријска истраживања различитих области које су на директан начин повезане са темом и реализацијом пројекта *Cybernette*. У првом делу Милијана Комад се бавила истраживањем тема референтног оквира – од Бодријара и симулације симулакрума, преко хиперреалног, културе и метафизике кода, научном фантастиком кроз премер дела Филипа К. Дика, до Стеларкових радова, перформансима ОРЛАН и Марине Абрамовић, као студијама случаја. Истраживачке области којима се бавила обухватају: перформанс, вештачку интелигенцију, трансхуманизам, технофобију, генеративну уметност и интерактивност између човека и рачунара.

Последњи део писаног дела пројекта обухвата детаљну анализу практичног рада, са специфичностима истраживања и спецификацијом функционалних решења за реализацију симулатора и његових делова, као и упутством за извођење перформанса.

Оцена остварених резултата

Полазиште и сврха овог уметничког пројекта је истраживање да ли је тело дефинитивна граница између индивидуалне свесности и емпиријског света, или се свесност може проширити у простор изван тела? Кроз *Cybernette* ауторка долази до закључка да кроз експанзију свести, условљена свесношћу вештачке интелијенције, свесност прелази из унутрашњости ка спољашњости.

Рад карикира стварност и са презиром показује колики је ниво „несвесности“ кад су у питању технологије и однос према њима. Покушај је, уједно, да освести ову идеју кроз „одузимање“ слободе за вољним покретима, и да покаже да су сви поступци

у реалном свету условљени алгоритмом, баш као и „плес“ који се изводи током перформанса.

Симулација генерисаних механичких покрета и покретање удова на начин на који „машина жели“, борба са вољним собом и сопственим телом и коначним губитком контроле над оба централни је фокус рада. Неодређеност следећих покрета тела, у симулацији током перформанса, отвара могућност фрустрације и стварање технофобије као последице исчекивања и непредвидиве контроле и изненађујућих одговора система. Поред тога, могу бити изазвани и осећање беспомоћности, или неутралније, одсуство одговорности.

Перформанс је у оптималном облику изведен 14. новембра 2019. године у Великој сали Студентског културног центра у Београду током главног програма ФЕСТИВАЛА-а. Перформанс се састојао из пет чинова – увод који је исценираном ситуацијом имао за циљ да заинтересује публику, заплет у којем се чује снимљени говор ауторке, климакс у којем ауторку покреће рачунар преко сајли и мотора, расплет са завршетком покретања инсталације и на крају закључак кроз коју се остварује рефлексија према кључним темама перформанса. Публици је понуђено да учествује у перформансу после првог извођења и било је заинтересованих.

Критички осврт референата

Доминантна тема у уметничком истраживачком пројекту Милијане Комад је контрола човека од стране машине са различитим исходима. Кроз чин симулације „људских покрета на људима“, актери у симулацији постају свесни и освешћени самим чином покретања без њихове воље и препуштењем, што ауторка сматра апсурдном ситуацијом, јер се у њој већ реално налазимо. Друштвени медији, радио, телевизија утичу на наше изборе, где идемо, шта радимо, коју храну купујемо, другим речима, свакодневно нисмо поштеђени наметања туђе воље.

Кандидаткиња позиционира рад у односу на више теоријских појмова, понајвише везано за симулакрум, перформанс, генеративну и интерактивну уметност, вештачку интелигенцију, трансхуманизам и технофобију, а практично примењујући сврсисходне и примерене могућности које нам технологија омогућава у том пољу.

Реализација симулатора је био подухват великих размера, који је захтевао дуготрајне припреме и теоријско, као и уметничко истраживање.

Милијана Комад, после реализованог докторског уметничког пројекта, планира наставак истраживања. У следећој фази, чим се стекну услови, био би изведен експеримент са сто учесника. Сви учесници би постали *Cybernette* да би се ближе истражило детаљније какво је лично искуство актера у оваквој врсти интеракције са технологијом; какав је доживљај перформанса који се одиграва и на који начин се прихвата губитак контроле у различитима условима? План је да се овај експеримент користи као део научног рада, који би дао додатне резултате и надоградио постојеће закључке из овог пројекта.

Закључак комисије

Кандидаткиња је у докторском уметничком пројекту „CYBERNETTE - перформативни сусрет човека и вештачке интелигенције од технофобије до трансхуманизма“ представила уметничко и теоријско истраживање, осмишљено као репетитивни перформанс којим управља рачунар, који публику упознаје на директан начин са свеприсутним питањем односа људи према технологији, али и различитим и позитивним и негативним аспектима будућности тог односа. Кроз сам перформанс публика се на директан начин сусреће са симулацијом замене места између људи и машина.

Милијана Комад је своја техничка знања и способности максимално искористила у реализацији овог докторског уметничког пројекта, спајајући области којима се бави - развојем технолошки напредних инсталација, електроником и програмирањем, као и перформансом кроз филозофска разматрања трансхуманизма. Јасно је дефинисала концепцијске и методолошке поставке уметничког пројекта, успешно га реализовала и документовала у писаном делу пројекта. Тиме је потврдила своје стваралачке могућности, квалитете и склоности ка истраживању перформанса у новим медијима, али и теме технофобије и трансхуманизма на иновативан начин.

Имајући све наведено у виду, комисија предлаже већу Универзитета уметности да кандидаткињи Милијани Комад, одобри одбрану докторског уметничког пројекта

„CYBERNETTE - перформативни сусрет човека и вештачке интелигенције од технофобије до трансхуманизма“.

У Београду, 18.10. 2020.

Комисија:

др ум. Иван Правдић, ред. проф. АУ УНС

др ум. Зоран Тодоровић, ванр. проф. ФЛУ

др ум. Светлана Волиц, доцент ФЛУ

др Оливер Тошковић, доцент ФФ УБ

др ум. Александра Јованић, доцент ФЛУ, ментор